

ΛΑΚΩΝΙΑ

Καστόρι

Τόπος Ελκυστικός

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΤΑΣΟΣ ΒΑΜΒΑΚΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΣΣΥΒΑΣ

Μετά τον "μακρύ δρόμο" των 715 χλμ. και τις 8 ώρες συνεχούς οδήγησης έχω την ευτυχία να φτάνω στην "Ιθάκη" μου. Δεν είναι άλλη από το Καστόρι Λακωνίας.

ΣΤΟ ΚΑΣΤΟΡΙ ΚΑΙ ΣΤΑ ΠΕΡΙΧΩΡΑ

Γερνάω κάτω από ένα πέτρινο υπέρθυρο με χαραγμένη τη χρονολογία 1874. Ο ξενώνας "ΚΑΣΤΟΡΙ", είναι το τελευταίο στάδιο της χρονικής διαδομής ενός κτιρίου, που οικοδομήθηκε αρχικά το 1860 και συμπληρώθηκε διαδοχικά το 1874 και το 1892.

Από τα παραθυράκια πάνω από το κρεβάτι μου, μικρά σαν πολεμίστρες, ειδούνε το πρώτο φως της μέρας δικαιολογώντας το όνομα "ΑΝΑΤΟΛΗ" του δωματίου μου. Μαζί του μπαίνει κι ο ήχος του νερού σαν γλυκό μουρμουρητό στο κρυφό λούκι κάτω από τους δρόμους του Καστοριού. Όλο το χρόνο, ακόμα και με τη μεγαλύτερη ανομβρία, δεν σταματάει να ρέει το νερό, που συγκεντρώνεται στη λεκάνη απορροής των Β - ΒΑ δασοσκέπαστων πλαγιών του Ταΰγετου και από εκεί

αγγίζει με τα τελευταία σπίτια της τις Α παιχνές των δασοσκέπαστων πλαγιών του Ταΰγετου. Παρά την οικοδόμηση νέων κατοικιών το Καστόρι διατηρεί μια αξιόλογη παραδοσιακή όψη, που οφείλεται στα επιβλητικά πετρόχτιστα οικήματα του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ου. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το τριώροφο αρχοντικό του **Μουστάκη**, που ένας τοίχος του είναι καλυμμένος με κισσό. Κοινό χαρακτηριστικό των παραδοσιακών κατοικιών είναι η άριστη τοιχοδομία που συνδυάζεται με λαξευτούς γωνιώλιθους, τα ελαιφρά τόξα πάνω από παράθυρα και πόρτες, οι μεγάλες αυλόθυρες με τις λαξευμένες μαρμαρόπτερες στις παραποτάδες και στα υπέρθυρα. Πολλά σπίτια έχουν αυλές με περιβολάκια και λουλούδια. Οι ακλίσεις των δρόμων είναι ήπιες, η περιδιάβαση μας δίνει την ευχαρίστηση ενός ειδυλλιακού και ξεκούραστου περίπτωτου.

Σε κεντρικό σημείο βρίσκεται το **Πολιτιστικό Κέντρο**, ένα εξαίρετο νεοκλασικό οικοδόμημα με αίθουσα συνεδριάσεων και αξιόλογη συλλογή παλιών φωτογραφιών. Απέναντι ακριβώς δευτόλεπτο ο μεγαλύτερος ναός της **Γέννησης της Θεοτόκου**, που με το ρολόι του καμπαναριού του σημαίνει αδιάκοπα το χρόνο. Γιορτάζει στις 8 Σεπτεμβρίου αλλά και την 1η Δεκεμβρίου, ημέρα

Η θαυμάσια διαδρομή στο φαράγγι του Κάστορα με πλούσια βλάστηση και αρκετό - για την εποχή - νερό.

διοχετεύεται σε χαμηλότερα υψόμετρα. Το Καστόρι έχει το προνόμιο να βρίσκεται πάνω στο δρόμο του νερού, που με διακλαδώσεις ποτίζει τα περιβόλια του αλλά και δημιουργεί όλο το χρόνο αυτή την υπόγεια, ασύγκαπτη μουσική.

Πίνω τον πρώτο καφέ της μέρας στη δροσιά της μικρής αυλής, σε άμεση επαφή με το γρανίδι και το χώμα. Ακολουθεί το πρωινό: υπέροχο καρυδόφωμο φτιαγμένο από τη **Αλλά**, ντόπιο μέλι και μαρμελάδες από φρούτα εποχής, τηγανίτες και αιγγύφωμο με βιολογικό λάδι από τον ελαιώνα της οικογένειας, φρέσκος χυμός πορτοκαλιού από τα όψιμα πορτοκάλια του κάμπτου της Λακωνίας, τυρί σφαέλλα και αυγό από το χωριό. Τι παραπάνω να επιθυμήσει κανείς! Καταφθάνουν από την Καλαμάτα ο **Τάσος** και ο **Γιάννης**, οι δύο συνεργάτες φωτογράφοι, που θα υποστηρίξουν φωτογραφικά το άρθρο για το Καστόρι.

Χτισμένη σε υψόμετρο 450 - 500 περίπου μέτρων η ωραία κωμόπολη, έδρα του **Δήμου Πελλάνας**,

μνήμης του **Αγ. Θεόπλητου** του Θαυματουργού, Επισκόπου Λακεδαίμονος κατά τον 9ο αιώνα. Μας εντυπωσιάζει το ξυλόγλυπτο τέμπλο, κυρίως όμως η τοιχογράφηση του ναού, έργο του ζωγράφου **Παναγιώτη Λαζαρή** το 1943. Είναι μια απεικόνιση που παρεκκλίνει από την βυζαντινή ζωγραφική παράδοση και έχει έντονες επιρροές από τους μεγάλους Ιταλούς και Γάλλους ζωγράφους της Αναγέννησης.

Έρχονται και μας βρίσκουν ο **Στρατής Γιαννίτσας** και η αδελφή του **Μαρία**, φυσιολάτρες και ορειβάτες. Δεν δίστασαν να θυμιάσουν τις ώρες ξεκούραστης τους στο χωριό, για να μας συνοδέψουν σε μερικές κοντινές περιηγήσεις. Εκεινάμε διασχίζοντας προς τα Β το Καστόρι και σε 3 λεπτά φτάνουμε στη γέφυρα του ποταμού **Κάστορα**, που, όπως κι ο οικισμός, πήρε το όνομά του από τον μιθολογικό ήρωα των Αχαιών Κάστορα. Η άλλη ονομασία του τόπου είναι **Καστα-**

Λεπτομέρεια από την τοιχογράφηση του ναού της Γέννησης της Θεοτόκου. Οι επιρροές του ζωγράφου Παναγιώτη Λαζαρή από δυτικά πρότυπα είναι εμφανέστατες.

Το τριώροφο αρχοντικό του Μουστάκη είναι ένα από τα αρκέτα και σημαντικά σπίτια του 19ου αιώνα, που εξακολουθούν να διατηρούνται στο Καστόρι.

νιά, από τις πολλές καυτανίες που φύονται στην περιοχή. Σύμφωνα με τον καθηγητή **Δημήτριο Σπαντίδη**, "κατά τους βυζαντινούς χρόνους υπήρχαν τα χωρά Μεσονήσια και Χάρδα αλλά έπειτα από το ολοκαύτωμα του Καστριού το 1460 από τον Μωάμεθ Β' τον Πορθητή, οι κάτοικοι σκόρπισαν. Στο άνω μέρος του Καστρού, στη θέση "Βρύση", ο **Κωνσταντίνος Παλαιολόγος** παραχώρησε το 1449 με χρυσόβουλο κτήματα στον φιλόσοφο **Γεώργιο Πλήθανα ή Γεμστό**. Από το 1700 ο οικισμός άρχισε σταδιακά να αναπτύσσεται και παρά την προσπάθεια πυροπόλησής του το 1826 από τον Ιμπραήμ, συνέχισε με επιτυχία την ιστορική του διαδομοή".

Από την πινακίδα πλάι στη γέφυρα του Κάστορα βαδίζουμε σε παραποτάμιο χωματόδρομο κάτω από πανύψηλα πλατάνια με κλιματίδες και κισσούς. Πολύ γρήγορα αρχίζουν τα πουρνάρια, οι καπανίες και τα πρώτα έλατα. Κοντά μας κυλάει το ποτάμι με ικανοποιητική ροή αυτή την εποχή. Σε 12' φτάνουμε σε μικρό χώρο αναψυχής. Εδώ σταματάει ο χωματόδρομος και αρχίζει μονοπάτι, που για λίγο είναι ανηφορικό και δύνιστατο. Σε ελάχιστα λεπτά φτάνουμε στη θέση της παλιάς δεξαμενής. Από εδώ ξεκινάει το αινάρι με το νερό, που όλο το χρόνο διατρέχει

υπόγεια το χωριό. Συνεχίζουμε σε ξέφωτο, ανάμεσα σε πανύψηλες φτέρες που ξεπερνούν το ύψος μας. Αμέσως μετά εισχωρούμε σε ζούγκλα, κάτω από αδιατέραστη σκιά. Η διαφορά της θερμοκρασίας είναι ήδη αισθητή.

20' μετά την έναρξη της πορείας μας φτάνουμε σ' ένα σημείο του φαραγγιού, που περιβάλλεται από ψηλούς βράχους και απόκρημνες πλαγιές. Τη χειρερινή περιόδο δημιουργούνται καταρράκτες, όπως αποδεικνύεται από την έντονη διάβρωση στις κοιλότητες των βράχων. Από εδώ αρχίζει το δύνιστα τμήμα του φαραγγιού του "**Πισαγάννη**", που με την άγρια κοίτη του, αποτελεί πρόκληση για αληθινή περιπέτεια. Μετά από μιαρή ώρα πολύ δύνικολης διάληξης, που σε οριμένα σημεία απαιτεί αναρριχητικό εξοπλισμό, μπορούν οι τολμηροί να προσεγγίσουν την "**Πράσινη Λίμνη**", κορυφαίη μέσα στη βλάστηση με καταπράσινα νερά. Από εκεί και πάνω το φαράγγι καταλήγει στην τοποθεσία "**Βρυσιώτικα**", κάτω από το ορεινό **Γεωργίτσι**.

-Αυτό το τμήμα μάς είναι άγνωστο, λέει ο Στρατής, αφού η πρόσβαση είναι εξαιρετικά δύσκολη. Ενώ απολαμβάνουμε την αγριότητα του τοπίου, ο Στρατής μας δείχνει ένα σπενό, σχεδόν αθέατο μονοπάτι.

Δρόμος στο Καστόρι. Ακόμη και οι διώροφες κατοικίες διατηρούν το αρχιτεκτονικό ύφος της περιοχής.

Κοντά στην Βέζοδο του Καστορίου ορθώνεται ένα επιβλητικό αρχοντικό με τα αρχιτεκτονικά του στοιχεία σε θαυμάσια διατήρηση. (δεξιά)

-Με λήγη προσπάθεια μπορούμε να φτάσουμε στο ξωκλήσι του Οσίου Λουκά, χτισμένο μέσα σε βράχο.

Κανείς μας δεν έχει αντίρρηση, ξεκινάμε λοιπόν με μεγάλη όρεξη τη νέα διαδρομή. Πριν περάσουν δυο λεπτά είμαστε υποχρεωμένοι να ανακύψουμε το ρυθμό. Το μονοπάτι είναι τόσο απότομο που μας κόβει την ανάσα. Ακόμα κι έτσι όμως διατηρεί τη γοητεία του παρθένου περιβάλλοντος, με μια βλάστηση ποικιλή και πυκνή, κλιματισμένη και υπέροχα κυκλαίματα.

Ο απρόσμενος αυτός γολγοθάς αποδεικνύεται σύντομος. Σ'ένα βλεπτό φτάνουμε στο τέρμα του. Εδώ, σε υψόμετρο 530 μέτρων, μας περιμένει η ανταμοιβή, ένα μικρό μπαλκόνι με πανύψηλα κυπαρίσια, απέναντι σε μια κατάφυτη πλαγιά που στο χαμηλότερο τμήμα της κρύβει το φαράγγι. Λίγα μέτρα μπροστά μας, στα έγκατα ενός βράχου, προβάλλει το ξωκλήσι. Όλη του η οροφή και ο Ν τοίχος αποτελούνται από βράχο. Στο βά-

θος της χαμηλής βράχινης κοιλότητας βρίσκεται το λιτότατο Ιερό, με κάποιες εικονίτιτες. Στην οροφή και στα τοιχώματα του στηλαίου διακρίνονται μικροσκοπικοί σταλακτίτικοι σχηματισμοί. Το εκπληρικότερο όμως είναι η ύπαρξη μερικών τοιχογραφιών με ωραία χρώματα αλλά με αρκετή φθορά. Είναι εντυπωσιακή η παρουσία αυτού του ξωκλησιού, και μάλιστα τοιχογραφημένου, μέσα σ' αυτή την ερημιά.

Επιστρέφουμε στη δεξαμενή και επιλέγουμε για τον γυρισμό μας μιαν άλλη διαδρομή, παραλληλή με το αυλάκι του νερού. Είναι πολύ πιο ήπια, και περνάει ανάμεσα από καπανιές, καρυδιές και περιβολάκια που ποτίζονται από το άφθονο νερό. Στο μισό σχεδόν χρόνο φτάνουμε στον ξενώνα, ενθουσιασμένοι απ' αυτή την πρώτη μας γνωριμία με το φυσικό περιβάλλον του οικισμού.

Από την πρώτη στιγμή μ'έχει εντυπωσιάσει στα Ν του χωριού ένα καπάλευκο ξωκλήσι. Είναι η Παναγιά η "Μεσοσπορίτισσα", που ονομάστηκε έτσι

**Εσωτερικό του
σπηλαιώδους εξωκκλησιού
του Οσίου Λουκά με τις
ωραίες αλλά φθαρμένες
τοιχογραφίες στις
επιφάνειες των βράχων.**

**Μετά την κοίτη του Κάστορα
ποταμού το φαράγγι
συνεχίζει δύσβατο,
ανηφορικό και ξερό. (Δεξιά)**

γιατί γιορτάζεται στις **21 Νοέμβρη**, στα μέσα της οποράς. Είναι χτισμένη μέσα σε βράχο στην κατάφυτη πλαγιά ενός άγριου φαραγγιού. Από την Ν εξόδο του χωριού, όπου βρίσκονται οι πηγές του Αγ. **Μάμα**, ανηφορίζουμε έναν χωματόδρομο που σε 2' δίνει τη θέση του αριστερά σε μονοπάτι. Είναι ανηφορικό, ελικοειδές, σπρωμένο με αντιολισθητικό τοιμέντο και έχει ενδιάμεσα σκαλοπάτια. Διασχίζει ένα πυκνό δάσος κυρίως από πουρνάρια και σφενδάμια. Σε 7' και μετά από 80 σκαλοπάτια φτάνουμε σε μικρό πλάτωμα στη βάση της εκκλησιούλας, που φωλιάζει μέσα στο βράχο,

πάνω απ' τα κεφάλια μας. Με 36 ακόμη σκαλοπάτια βρισκόμαστε στην είσοδο του ναού, ένα μπαλκόνι εντυπωσιακό, που αγναντεύει από τα 520 μέτρα όλο το Καστόρι και τον κάμπο. Το λιτό εσωτερικό βρίσκεται κυριολεκτικά μέσα στη φυσική κοιλότητα του βράχου, με πολλές διάσπαρτες φορητές εικόνες. Στ' αριστερά χάνεται το απροσπέλαυτο φαράγγι, ενώ από ψηλά ανιχνεύει το έδαφος με αργούς κύκλους ένας χρυσαετός. Επιστρέφουμε στον κεντρικό δρόμο. Αριβώς από κάπως είναι η πέτρινη κρήνη με τις πηγές του Αγ. Μάμα, φημισμένες για το άφθονο και υπέ-

Η Παναγία η Μεσοσπορίτισσα χτισμένη στην φυσική κοιλότητα ενός πελώριου βραχώδους συγκροτήματος.

ροχό νερό. Σύμφωνα με την επιγραφή η πρώτη κατασκευή της κρήνης έγινε το 1780 και η ανακαίνιση της το 1897. Παραδίπλα βρίσκεται το Δημαρχείο του Δήμου Πελλάνας ενώ λίγο πιο κάτω το εκκλησάκι του Αγ. Μάιμι, μια παμπάλαια πέτρινη κρήνη που δεν τρέχει πια νερό, γιγάντεις ακακίες και πλατάνια και η "Πηγή της Βάγιας", απ' όπου παλιά οι νοικοκυρές του χωριού προμηθεύονταν το νερό για να βράσουν γρήγορα τα φαγόλια και οι φακές τους. Λίγο χαμηλότερα βρίσκονται ο νερόμυλος και η νεροτριβή που εξακολουθούν να λειτουργούν. Στο σπίτικι του μύλου διασώζεται εγχάρακτη επιγραφή με χρονολογία 1827. Στις εγκαταστάσεις της νεροτριβής περιμένουν το παραδοσιακό τους πλύνιμο πολλές βελέντζες και χαλιά. Κάποτε υπήρχε και υδροκίνητο ελαιοτριβείο, από το οποίο έχουν απομείνει μόνον χαλάσματα.

Στις πηγές του Αγ. Μάιμι υπάρχει όμως και κάπι ακόμα, εξαιρετικά ενδιαφέρον. Είναι το Ιχθυότροφείο Πέστροφας και Σολωμού του Γιάννη Γεροντίδη, που, όπου νάναι, συμπληρώνει μια παράδοση 40 ετών.

Την ώρα της επίσκεψής μας ο Γιάννης αναχολείται με τον περαιτέρω εξοραϊσμό των ήδη εξαιρετικών του εγκαταστάσεων. Παντού επικρατεί καθαριότητα και τάξη, στις μεγάλες δεξαμενές κυκλοφορεί το τρεχούμενο νερό των πηγών του Αγ. Μάιμι. Σ' αυτό το βουνίσιο, αφύλακτο νερό αναπτύνονται οι σολωμοί και οι πέστροφες, σε ειδικές δεξαμενές, ανάλογα με το μέγεθος και το είδος τους. Μια όμως δεξαμενή παρουσιάζει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον από κάθε άλλη. Τεράστια ψάρια, που ξεπερνούν τα 10 κιλά, πηγανοέρχονται στα νερά της νωχελικά. Το δέρμα τους είναι λείο και το χρώμα τους συχέδων μαύρο με ανοιχτόχρωμες κηλίδες στη ράχη, στα πτερύγια, στην ουρά και στην κοιλιά. Ένα ψάρι εκπληκτικό στην όψη που δεν έχουμε ξαναδεί.

-Αυτός είναι ο **οξύρυγχος**, λέει ο Γιάννης, που βγάζει το περίφημο μαύρο χαβιάρι. Έχω φέρει πειραματικά μερικές δεκάδες, για να διαπιστώσω αν το ψάρι αντό της Καιστίας θάλασσας, μπορεί να ολοκληρώσει και στα δικά μας νερά τον κύκλο της ζωής του. Αν έρθετε δυο μέρες μετά, θα δοκιμάσετε καπνιστό φιλέτο οξύρυγχου. Προς το παρόν

ας αρκεστούμε σ'ένα μεξεδάκι από πέστροφα και σολωμό.

Το "μεξεδάκι" του Γιάννη εξελίνεται σε γεύμα κανονικό και υπέροχο. Μέσα σε λόγα λεπτά ο φίλος μας ετοιμάζει πέστροφα και σολωμό σε δυο παραλλαγές, απλά καπνιστά ή καπνιστά και μαρινισμένα με εξαιρετικό ελαιόλαδο και ποικιλία μπαχαρικών. Περνάμε διαδοχικά από γεύση σε γεύση, μη μπορώντας να αποφανθούμε ποια είναι νοστιμότερη.

Οι επόμενες δυο μέρες είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσες. Αρχικά έχουμε ως ξεναγό μας τον **Κώστα Μιχαλόπουλο**, ορειβάτη και δρομέα μεγάλων αποστάσεων (με συμμετοχή και στον περίφημο "Σπάρταθλο", τη διαδορομή με τα πόδια από την Αθήνα ως τη Σπάρτη). Μάζι του επισκεπτόμαστε τα ΒΑ και Β όρια του Δήμου, από την **Πελλάνα**

Μερικοί οξύρυγχοι, ψάρι από το οποίο παράγεται το μαύρο χαβιάρι, κινούνται νωκελικά στις δεξαμενές του ιχθυοτροφείου του Γιάννη Γεροντίδην.

Μια πρόγευση από το θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον των πηγών του Ευρώτα.

και τις πηγές του **Ευρώτα** ως τους γραφικότατους ορεινούς οικισμούς του Β. Ταῦγετου, **Αγόριανη**, **Λογκανίκο** και **Γεωργίτσι**. Συγκεντρώνει τόσες πολλές ιδιαιτερότητες αυτή η περιοχή μας απασχολήσεις σ'ένα ιδιαίτερο άρθρο για τον Β. Ταῦγετο.

Εξίσου μεγάλο ενδιαφέρον με άγνωστες πτυχές - ιστορικές και αρχαιολογικές - στο ευρύ κοινό παρουσιάζει ο χώρος αναπτυφών της **Αρχαίας Πελλάνας**. Εδώ είχαμε την εξαιρετική τύχη μας

πολύωρης και συναρπαστικής ξενάγησης από τον αναπομπέα - αρχαιολόγο **Θεόδωρο Σπυρόπουλο**, που δέχθηκε με προθυμία να ετοιμάσει ένα ειδικό άρθρο για τα τόσο σημαντικά ευρήματα και συμπεράσματα των ερευνών του σε επόμενο τεύχος του περιοδικού.

Η γνωριμία με το εκπληκτικό φυσικό περιβάλλον του Ταϋγέτου συνεχίζεται με μια σύντομη επίσκεψη στον δασικό οδικό άξονα πάνω από το Καστόρι, που διαχίζει το βουνό με μια ονειρεμένη διαδρομή και, μετά από 55 περίπου χιλιόμετρα, καταλήγει στην Καλαμάτα. Φαρδύς χαλικοστρωμένος δρόμος, θέα εκπληκτική στο Καστόρι, στα γύρω χωριά, στον κάμπο και στον Πάρνωνα, δάση κεφαλληνιακής ελάτης, αργότερα και στανιές,

μετανάστευση σε Αμερική, Αυστραλία και Καναδά προσωρινά εργήμασαν, ενώ τα τελευταία χρόνια αποτελούν θερινούς παραθεριστικούς προορισμούς για πολλές από τις παλιές οικογένειες, με σπιτάκια εξαφανισμένα μέσα στο δάσος.

Στη Λουσίνα, στο οικογενειακό σπίτι του Στρατή και της Μαρίας, κάνουμε μια μικρή στάση. Κυκλωμένοι από το δάσος, απόλαυσμάνουμε στην υπέροχη ταράτσα καφεδάκι και υπέρτατη γαλήνη. Από τη γειτονική πηγή - που, όπως γράφει, βρίσκεται σε υψόμετρο 1.141 μέτρων - ξεδιψάμε με θεϊκό νερό. Γύρω της οφθώνονται γιγάντια αιωνόβια μαυρόπευκα, με απόλυτα ευθυτενείς κορμούς που ξεπερνάνται τα 30 μέτρα.

Δυο κορυφές δευτέρους στην περιοχή, του "Αϊ -

Ταΰγετος.

Εξαιρετικά δασωμένος στο Β τμήμα του με έλατα, μαυρόπευκα και πολλά άλλα δέντρα.

κερασιές και πελώρια μαυρόπευκα. Εδώ βρίσκονται η "**Μπρουσάκα**" και η "**Λουσίνα**", σε αντίστοιχες αποστάσεις 7.5 και 9 χιλιομέτρων απ' το Καστόρι. Είναι οι παλιοί ορεινοί οικισμοί του Καστοριού, που πριν μισό ωροδότονταν από την άνοιξη ως αργά το φθινόπωρο και παραγγίγονταν πολλά και εξάρετα προϊόντα, πριν υδροδοτηθεί και αξιοποιηθεί ο κάμπος. Με τη

Γιάννη" και του "**Βορδονιάτικου**", με αντίστοιχα υψόμετρα **1650** και **1731** μέτρων, ιδανικές και οι δυο για μια ήπια ορειβασία. Επιτρέφουμε στο Καστόρι γοητευμένοι, τι να πρωτογράψει κανείς γι' αυτό τον τόπο!

Απομεσήμερο. Ο κυριός - **Γιάννης** κι η κυρά - **Αγγελική**, γονείς του Στρατή και της Μαρίας, μας υποδέχονται στο σπίτι τους, στο Καστόρι. Έχουν

Στις βραχώδεις ανηφοριές προς την κορφή του Αϊ - Γιάννη, με έλατα ζωντανά αλλά και κεραυνοβολημένα.

την ευχαρίστηη να μας προσφέρουν μερικές παραδοσιακές γεύσεις του τόπου τους. Γεμίζει το μεγάλο τραπέζι με "Καγιανά", "Ταργαρολάχανα" καλοκαιρινά και χειμωνιάτικα, κόκκορα κρασάτο με χυλοπίτες φουύρουν, ντόπιο τυρί, εξαιρετικά εύγευστες ελιές από τον ελαιώνα της οικογένειας και, δεν θυμάμαι, τι άλλο ακόμα! Κρασάκι και γλυκιά κουβεντούλα. Οι καλοσυνάτοι άνθρωποι έχουν ανοίξει διάπλατα το σπίτι και την καρδιά τους στους ξένους επισκέπτες, προσφέρουν πλουσιοπάροχα υπέροχες γεύσεις και συγκινητική φιλοξενία. Ας είναι καλά!

Το απόγευμα της επόμενης μέρας είναι η σειρά του Γιάννη Γεροντίδη. Μας υποδέχεται με την αδελφή του **Κατερίνα** στο χώρο του σαλονιού, με αναμμένο τζάκι. Την ώρα εκείνη καίει αφόρητα ο ήλιος ανάμεσα από μαύρα σύννεφα, προάγγελους βροχής.

-*Μα, τι το θέλετε το αναμμένο τζάκι με τόση ξέστη;* τους ρωτάω κατάπληκτος.

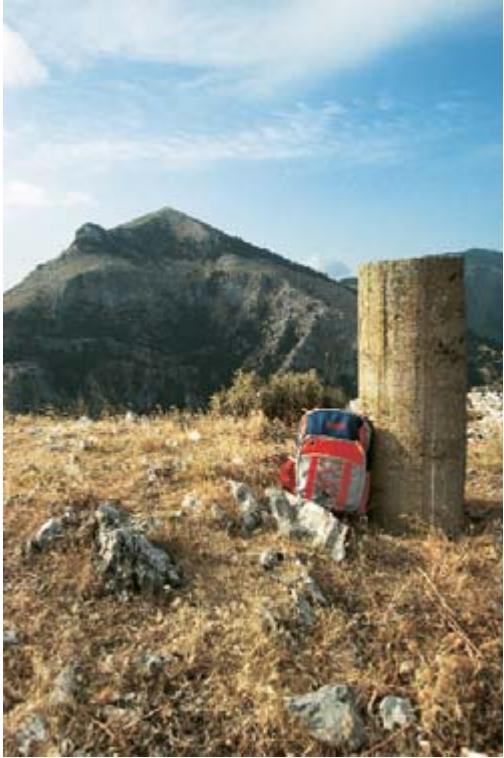
-*Θα είναι η θράκα μας για τις πέστροφες και τους*

σολωμούς, μου απαντάνε.

Ωστού να ψηθούν τα ψάρια, φέρνει η Κατερίνα καπνιστό φιλέτο οξύρυγχου, απλό και μαριναρισμένο. Τι κρέας είναι τούτο! Λευκό, με γεύση εξαίσια, εμπειρία μοναδική! Τσουγκράζουμε τα ποτήρια μας με τη φακή που έχει φέρει ο ορειβάτης **Γιώργος Κανελλόπουλος**, παλιός γνώριμος από την Αναβρυτή του Ταύγετου. Τα ψάρια έχουν πια καλοψηθεί, ο τόπος ευωδιάζει. Οι σολωμοί δεν ξεπερνούν σε βάρος το ενάμισυ κιλό, το σφιχτό κοκκινωπό τους κρέας είναι υπέροχο, δεν έχει καμιά σχέση με τις λιπαρές φέτες από τους εισαγόμενους σολωμούς στα super markets.

ΣΤΙΣ ΚΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΑΪ. ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΟΡΔΟΝΙΑΤΙΚΟΥ

Πριν το άρθρο μου για το Καστόρι εξελιχθεί σε γαστρονομικό, επιστρέφω δριμύτερος στη φύση. Οι κορυφές του Αϊ - Γιάννη και του Βορδονιάτικου αυκούν πάνω μου ακατανίκητη γοητεία.

Στην κορυφή του Αϊ - Γιάννη. Απέναντι η κορυφή του Βορδονιάτικου.

Δεν έχω δύμας καμιά συντροφιά. Καθημερινή όπως είναι, έχουν όλοι τις δουλειές τους. Η Λίλα προσπαθεί να με αποτρέψει ν' ανέβω μόνος. Μάταια. Μου ετοιμάζει ένα θαυμαστό πρωινό. Ταυτόπια ελάχιστα, δεν με κρατάει ο τόπος. Λίγο πριν από τις 8 ανηφορίζω τον Ταύγετο. Στα 10.4 χλμ. λοξεύω αριστερά προς "ΔΙΡΡΕΜΑ - ΜΑΛΑΚΑΣΑ" και, 100 μ. μετά, σταματώ πάνω από το εικονοστάτιο "Σταυρούντι". Εδώ είναι η αρχή του μονοπατιού προς τον Αϊ - Γιάννη.

Ξεκινάω με κατεύθυνση Α - ΒΑ, ανάμεσα σε μιαρόπευκα και έλατα. Αφήνω έναν δρομίσκο που καταλήγει σε καλύβα και λοξεύω αριστερά σε ευδιάκριτο μονοπάτι. Σ' ένα 5 λεπτό αποκαλύπτεται ο Αϊ - Γιάννης και ψηλότερα στα Ν το Βορδονιάτικο. Αρχίζουν τα κέδρα, ανάμεσά τους και αρκετά του οπάνιου είδους *Juniperus drupacea*, με το εντυπωσιακό τριγωνικό σχήμα και τους τεράστιους καρπούς, που αφθονεί στον Πάρνωνα. Ανήφορος. Άραιη σήμανση με ξεθωριασμένα κόκκινα βέλη. Ακούγονται ποδοβολητά. Προέρχονται από κατοίκια ελευθέρας βιοσκής που απο-

μακρύνονται με την παρουσία μου. Κάνουν την εμφάνισή τους πολλοί σαπισμένοι και κεραυνόπληκτοι κοριοί αιωνόβιων έλατων, που κείτονται στο χώμα ή παραμένουν πεισματικά δρθιοί, ώστουν να θέτει το τέλος τους. Αποκαλύπτονται στα ΒΔ η Αλευρού και το Γεωργίτι. Βγαίνω σε γνινό οροπέδιο και χωρίς σήμανση κατευθύνομαι ΝΑ. Σε 2' βρίσκομαι πάνω από ένα επίπεδο πλάτωμα, ένα μπαλκόνι εντυπωσιακής θέας με το εκκλησάκι του Αϊ - Γιάννη του Νηστεντή. Εδώ κάθε χρόνο στις 29 Απριλίου ανηφορίζουν τουλάχιστον 150 πιστοί για τη γιορτή του, αρκετοί μάλιστα διανυκτερεύουν κάτω απ' τ' άντρα.

Με μονοπάτι πάνω από την περίφραξη του Αϊ - Γιάννη φτάνω σε 48 συνολικά λεπτά από την έναρξη της πορείας στην κορυφή, στο κυλινδρικό κολονάκι της Γ.Υ.Σ. 200 μ. νορίτερα με αιφνιδιαζόνταν, με τον χαρακτηριστικό ήχο του πετάγματός τους, καμιά δεκαριά πέρδικες. Ψύχρα και συννεφιά στον ουρανό. Οι λεπτομέρειες του κάμπου της Λακωνίας είναι χαμένες στην καταχνιά. Οι κορυφές του Πάρνωνα μόλις διακρίνονται. Το Βορδονιάτικο, ωστόσο, ορθώνται μια δρασκελιά απέναντι μου στα Ν. Το μόνο που μις χωρίζει είναι μια χαράδρα, μια άβυσσος με κλίσεις απότομες και δυσπρόσιτες. Πίνω δυο γουλιές νερό, γαληνεύω για μερικά λεπτά και ξεκινάω την επιστροφή, που ολοκληρώνεται με ζωηρό βηματισμό σε 26 λεπτά ακριβώς.

Επιστρέφω στο αυτοκίνητο και ξεκινάω για την δεύτερη κορυφή. Στα 1.7 χλμ. στρίβω σε δασικό δρόμο αριστερά ανάμεσα σε υπέροχα μαυρόπευκα. Στα 6.2 χλμ. ξαναπρίβω αριστερά σε πινακίδα προς "ΠΥΡΓΑΚΙ" και σε ξύλινη πινακίδα προς "ΒΑΤΣΙΝΙΑ". Στα 100 μέτρα ανοίγω και ξανακλείνω πίσω μου συρμάτινη πόρτα κτηνοτρόφων για τα ζώα και, μετά από 100 ακόμη μέτρα, φτάνω στην αρχή της πορείας μου προς την κορυφή, σε υψόμετρο 1440 μ. Δεν υπάρχει μονοπάτι, ούτε σήμανση αλλά ούτε και οπτική επαφή με την κορυφή, έχω δύμας ήδη αποτυπώσει την γενική κατεύθυνση της διαδρομής μου. Έχω μπροστά μου μια ανηφορική πλαγιά με κακοτρόχαλο ελατόδασος. Το παρακάμπτω, διασχίζω λοξά ένα μικρό τμήμα του και βγαίνω σε έδαφος γυψινό, εν γνώσει μου ότι διανύω μεγαλύτερη απόσταση. Στα δεξιά μου αποκαλύπτεται η κορυφή της Ξεροβούνας, στα 1853 μέτρα. Τα τελευταία έλατα δίνουν τη θέση τους σε θαμνώδη κέδρα, ξερά θυμάρια, αγκάθια και πέτρα. Δυο πέρδικες σηκώνονται με θόρυβο και χάνονται.

Όραχος.

Η εκκλησία της Υπαπαντής του Χριστού με το μικρό συντριβάνι της πλατείας.

Ανήφορος, σύμμαχο έχω τη συννεφιά, ο ιδρώτας όμως τρέχει αυταμάτητα. Μετά από ένα δύσκολο 20 λεπτό φτάνω στο υψηλότερο σημείο της ράχης και έχω την ικανοποίηση να αντικρύζω για πρώτη φορά απέναντι μου την κορυφή. Θάμνοι και χαμηλό χορτάρι, δυο ήρεμες αγελάδες, κατήφορος, ομαλό οροπέδιο και μετά απότομος ανήφορος.

50' μετά την έναρξη της ανάβασης περνάω ανάμεσα από μια ντουζίνα αιδιάφορες αγελάδες και φτάνω στο μισοκατεστραφένο κολονάκι της Γ.Υ.Σ. στα 1731 μ., στην κορυφή του Βορδονιάτικου. Βοριαδάκι ψυχρό, βρίσκω ένα απάνεμο σημείο στο Αρανές κι αγναντεύω τη Σπάρτη που μόλις διακρίνεται και τον Αϊ - Γιάννη όπου βρισκόμουν λόγο νωρίτερα.

Με μια ελαφρά τροποποίηση της πορείας μου καταφέρνω να επισημάνω ένα σχεδόν αδιόρθατο μονοπάτι, που παρακάμπτει τις γυμνές πλαγιές και εισχωρεί στο ελατόδαυος. Εκεί χάνεται ανάμεσα σε κοριούς πεισμένων δέντρων και μετατρέπεται σε μια δύνστατη διαδρομή, που με φέρνει, ωπόσου, μόλις σε 23' στο αυτοκίνητο.

ΒΟΡΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΤΑΣ

Μερικά χιλιόμετρα ποιν απ' το Καυτόρι, στο δρόμο για τη Σπάρτη, απλώνεται σε μεγάλη έκταση το πλέγμα των συνοικισμών της Βορδονιάς, ο "Κάμπος", ο "Οραχος", η "Πανωχόδα", η "Σουλήνα". Όλοι έχουν εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον με ελαιώνες, οπωροφόρα δέντρα, μεγάλη ποικιλομορφία τοπίου και πολύ ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά.

Στον γειτονικό συνοικισμό "Καστρο" επικεπτόμαστε το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας με σημαντική ποικιλία βαλσαμωμένων πουλιών, αρπακτικών, εντόμων, μικρών θηλαστικών, κοχυλιών, Ελληνικών και ξένων πετρωμάτων και ορυκτών. Λίγο πιο πάνω είναι η Μονή της Ζωοδόχου Πηγής, χτισμένη σε υψόμετρο 650 μ. μέσα σε κατάφυτη απότομη πλαγιά, αληθινό ηυγχωπήριο και μπαλκόνι στον κάμπο της Λακωνίας. Μας υποδέχονται η Ηγουμένη και οι μοναχές και μας ξεναγούν στο μικροσκοπικό Καθολικό, με το θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο και τις τοιχογραφίες

του 16ου αιώνα, αξιόλογης τέχνης και σε καλή, γενικά, κατάσταση διατήρησης.

Στον κεντρικό δρόμο προς Βορδόνια συναντάμε μετά από λίγο εικονοστάσι και μονοπάτι με ενδιάμεσα οικαλοπάτια. Ένα τιμήμα του καταλήγει στο εξωκλήσι της **Κοίμησης της Θεοτόκου** μέσα σε βράχο, ενώ το άλλο τιμήμα εισιχωρεί στα άδυτα του φαραγγιού του **Κάρδαρη**. Λιγοστό νερό, πυκνότατη βλάστηση και θεαματικό συγκρότημα βράχων, που ορθώνται σε ύψος 30 - 40 μέτρων και θα μπορούνε ν' αποτελέσει αναρριχητικό πεδίο με μεγάλο ενδιαφέρον.

Σειρά έχει ο συνοικισμός της **Πανωχώρας**, με πέτρινο καμπαναριό λιτής αλλά ωραίας αρχιτεκτονικής, ενσωματωμένο στον Δ τοίχο της εκκλησίας των **Εισοδίων της Θεοτόκου**. Λίγο πιο κάτω αρχίζει ο συνοικισμός **Όραχος**, μέσα σε κατάφυτη κοιλάδα στους πρόποδες του Βορδονιάτικου. Πολλά παραδοσιακά σπίτια, εκκλησία της **Υπαπαντής του Χριστού** και σπίτι του λαϊκού ζωγράφου **Παναγιώτη Ζωγράφου**, γεννημένου το 1800, που με μοναδικό τρόπο αναπαρέστησε τη θύμη της στρατηγού **Μακρυμάνη**.

Κατηφορίζουμε την κοιλάδα και στρίβουμε δεξιά προς τον συνοικισμό **Σουλήνα**, μέσα από ελαιώνες με μερικές αιωνόβιες ελιές. Επιβλητική είναι η εκκλησία του **Αγ. Σπυρίδωνα** με τον 8 πλευρο τρούλο, την εξαιρετική τοιχοποιία με τα πολλά προστατευτικά σιδερένια "κλειδιά", το αυθεντικό πέτρινο δάπεδο και την πολιά φορητή εικόνα του Αγίου. Σ' όλο τον οικισμό δευτόλογον παραδοσιακά σπίτια μεγάλων διαστάσεων. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το αρχοντικό του **Λιναρδάκη**, του 19ου αιώνα, του οποίου έχουμε την τύχη να επισκεφτούμε το εσωτερικό μετά από πρόθυμη άδεια του ιδιοκτήτη του **Στέφανου Λιναρδάκη**.

Τι να πρωτοπεριγράψω σ' αυτό το αρχοντικό! Το κελλάρι περιέχει μια από τις μεγαλύτερες υπόγειες δεξαμενές λαδιού της Πελοποννήσου, πετρόχυτη και με χωρητικότητα 14.000 οκάδων (περίπου 18.000 κιλών!). Δίπλα ο παραδοσιακός αργαλειός και η κάβα με τα βαρέλια του κρασιού. Στον πρώτο όροφο κυριαρχεί η μεγάλη σάλα, ένα πραγματικό λαογραφικό μουσείο με παλιά αντικείμενα και έπιπλα, μπρούτζινο τηλέφωνο siemens, παλιό γραμμόφωνο και αναρριχητικά άλ-

Εσωτερικό του υπέροχου αρχοντικού του Στέφανου Λιναρδάκη. Δεν διαφέρει από λαογραφικό μουσείο.

λα είδη. Στον δεύτερο όροφο υπάρχουν τα καθιστικά και τα υπνοδωμάτια με το επιδαπέδιο τζάκι, τα οιδερένια κρεββάτια, τις παλιές οικογενειακές φωτογραφίες και τόσα άλλα σπάνια αντικείμενα. Το αρχοντικό του Λιναρδάκη αποτνέει μια αξεπέραστη άρδα παρελθόντος και παράδοσης. Από τον συνοικισμό "Κάμπος" της Βορδονίας διασχίζουμε την άσφαλτο και με κατεύθυνση BA συναντάμε μετά από 4 χλμ. αγροτικών δρόμων τον θρυλικό **Ευρώτα**. Κοίτη φαρδειά, με γαλήνια πεντακάθαιρα νερά, ευκίνητα φαράκια, καλάμια, πλατάνια, λεύκες και ιτές. Η Λίλα ενθουσιάστει, ανακαλεί μνήμες παιδικές, βγάζει τα παπούτσια και διασχίζει τα ρηχά, κρύα νερά. Ο Τάσσος και ο Γιάννης την μιμούνται. Είναι μια εικόνα τόσο διαφορετική από τις εικόνες του βουνού. Το δρομολόγιο της επιτροφής τους γίνεται "αβρόχοις ποσού", αφού στην αντίτερη όχθη τους παραλαμβάνει ένα τρακτέρ.

Το βραδάκι πίνουμε καφέ στο κέντρο του χωριού. Εμφανίζεται ξαφνικά η κυρα - Αγγελική με δυο σακούλες γεμάτες με καλούδια, λάδι, ελές, τούμι και ρύγανη από τις ράχες του Ταύγετου.

-Αυτά τα ετούμασα για σας, ένα μικρό ενθύμιο από το Καστόρι.

Περιβάλλον ρομαντικό στις όχθες του Ευρώτα Παπούς και εγγονή, ευτυχισμένοι και οι δύο.

ΚΑΣΤΟΡΙ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σ τη συνηθισμένη πάντα θέση πίνω τον καφέ μου. Θα μπορούσα ν' αναχωρήσω την επόμενη στιγμή, μα κάτι ακόμα με τραβάει στα βουνά, μια ανθρώπινη παρουσία πολύ ημιαντική. Είναι ο **Παναγιώτης Παναγιωτόπουλος**, πατέρας της Λίλας και πάττος της Μελίσσας, που ζει τον περιουσότερο χρόνο στη Μπρουνάκα.

-Έγώ θα σε οδηγήσω στο λημέρι του, λέει η Μελίσσα και λάμπει από χαρά.

Η γνωστή και πάλι ωραία διαδρομή, απέναντι οι καλές μου φίλες, οι κορυφές του Αϊ - Γιάννη και του Βορδονιάτικου. Στα 7.6 χλμ. στρίβουμε αριστερά προς **Παναγιά Μπρουνάκα**. Τερματίζει ο δρόμος. Δάνος με έλατα και πεύκα, ανάμεσά τους ένα σπιτάκι στα 1050 μέτρα.

Ένας "νέος" 80 ετών, στηρτός και ολόρθιος, βγαίνει να μας προϋπαντήσει. Αγκαλιάζει και φιλάει την εγγονή του, μου σφίγγει το χέρι σαν τανάλια. Με καθίζει στο υπαίθριο τραπέζακι, με κερνάει ένα κρόαμα εκρηκτικό με διάφορα οινοτεύματα και βύνυτινο, ύπτερα βγάζει τώπουρο με ψάρι κατνιστό, μικρούλι αγγουράκι και πορφυρή ντομάτα από τον κίπτο, ίως την πιο γλυκειά που δοκίμιασα ποτέ.

-Γιατί δεν κάθεσαι το βράδυ; Είναι πολύ ωραία εδώ. Τι ν' απαντήσω; Δικαιολογίες κοινότοπες για υποχρεώσεις και για χρόνο.

-Ας είναι, θα σε περιμένω το χειμώνα.

Μπαίνει στο περιβολάκι, μου γεμίζει μια τοάντα μ' αυτά τα αιθέρια προϊόντα του Ταύγετου. Μαζί τους κι ένα μεγάλο μάτσο ρύγανη.

-Καλή ανάμιωση Παναγιώτη, να σ' έχει ο Θεός γερό.

Λίγο πιο κάτω, στην αθέατη πηγούλα της Μπρουνάκας, η Μελίσσα γεμίζει τα μπουκάλια με κρυστάλλινο θεϊκό νερό.

-Είναι για σένα, μου λέει, μικρό δωράκι απ' τον Ταύγετο.

ΞΕΝΩΝΑΣ "ΚΑΣΤΟΡΙ"

Πριν έρθω στο Καστόρι ήμουν ήδη προϊδεασμένος για θα ξεπερνούσε τις προσδοκίες μου και μάλιστα σ' έναν τόπο έξω από τους

ΞΕΝΩΝΑΣ "ΚΑΣΤΟΡΙ"

Η Αῦλα Παναγιωτοπούλου - Νικολοπούλου, πήρε το 2005 μαζί με την κόρη της **Μελίσσα** μια απόφαση ξωής: να εγκαταλείψει τη σταδιοδρομία της καθηγήτριας Αγγλικών στην πολύβουη Αθήνα και να επιτρέψει στις ρίζες της. Το οικογενειακό κτίριο επεκτάθηκε και αναπλάσθηκε με σεβασμό στα παραδοσιακά του χαρακτηριστικά αλλά και με όλες τις σύγχρονες ανέσεις για να στεγάνει τον ξενώνα.

Μετά την πολύωρη επαφή μου με την άσφαλτο το πρώτο πρόγραμμα που χρειάζομαι είναι ένας καφές. Η οικοδέσποινά μου προτείνει να τον απολαύσω στο κομψό σαλονάκι του δευτέρου ορόφου με θέα τον σπηλαιώδη νάσικο της Παναγιάς της **Μεσοπορογίτισσας** και τις κατάφυτες πλαγιές του Ταϋγέτου. Ο αύλειος, ωστόσο, χώρος είναι ιδιαίτερα ελκυστικός. Απλός και απέριττος, στη σκιά των φηλών πέτρινων τοίχων, με βελούδινη επιφάνεια από καπαρόσινο γρασίδι, λίγα λουλούδια και μια ροδιά, ειν' ένας χώρος φυσικός, αληθινό ησυχαστήριο. Στο κέντρο του δειπνός είναι ένα δέντρο δάφνης, πανύψηλο και πανέμορφο, με χοντρό

λείο κορμό, το μεγαλύτερο που έχω δει ποτέ. Ένα πετρόχιτο πεζούλι σε σχήμα "Π" καταλαμβάνει όλη την ευωτερική περιμέτρο της αυλής. Εδώ επιλέγω να πιω το καφεδάκι μου και εδώ θα είναι η μόνιμη θέση μου για καφέ και πρωινό όλες τις υπόλοιπες μέρες της παραμονής μου στον ξενώνα. Ευτυχώς ο ήπιος Λακωνικός καιρός επιτρέπει και στα τέλη του Σεπτέμβρη αυτή την πολυτέλεια. Οι επισκέπτες βέβαια του χειμώνα θα απολαμβάνουν καφέ και πρωινό στα υπέροχα σαλονάκια του πρώτου και δευτέρου ορόφου, πλάι στο αναμμένο τζάκι. Μέσα σ' ελάχιστα λεπτά οι δυο κυρίες με κάνουν να αισθάνομαι σαν φίλος οικογενειακός από παλιά. Διαθέτουν αυτή την ανεπιτήδευτη φιλόξενη διάθεση, που χαρακτηρίζει κάθε άνθρωπο από τη φύση του ευγενή.

Βραδινή περιήγηση, η πρώτη στο Καυτόρι. Άνετος κεντρικός δρόμος διαυχίζει τον οικισμό, πέτρινη βρύση με ανεξάντλητο νερό, μεγάλοι όγκοι πετρόχιτων οικιών, καταστήματα, καφέ και ταβερνάκια, κίνηση ζωηρή, νοστιμότατα ντόπια εδέσματα, "τσιγαρολάχανα", "σύγκλινο", "καγιανάς". Μετά στο καφέ - μπαράκι του **Βασιλη Παρασκευόπουλου**, του πασίγνωστου BILL.

ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ. ΑΠΛΑ ΔΕΝ ΦΑΝΤΑΖΟΜΟΥΝ, ΌΤΙ ΑΥΤΗ Η ΜΙΚΡΗ ΜΟΝΑΔΑ ΔΙΑΣΗΜΟΥΣ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥΣ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πολλές ευχαριστίες οφείλω: Στη **Λίλα**, στον πατέρα της **Παναγιώτη** και στην αρόη της **Μελίσσα**, για την αξέχαστη φιλοξενία, τη γενναιοδωρία και τη θέρμη των αισθημάτων τους. Στον αρχαιολόγο **Θεόδωρο Σπυρόπουλο**, που μας γνώρισε το θαυμαστό παρελθόν της αρχαίας Πελλάνας. Στον **Στρατή Γιαννίτσα** και τη **Μαρία**, στον ορειβάτη **Κώστα Μιχαλόπουλο**, για τις ώρες που διέθεσαν στις περιηγήσεις μας. Στον **κυρ - Γιάννη** και την **κυρά - Αγγελική** για τις υπέροχες γεύσεις και τα προϊόντα του τόπου τους. Στον **Γιάννη Γεροντίδη**, με τα εκπληκτικά προϊόντα του ιχθυοτροφείου του, που συνεχίζουμε να τα απολαμβάνουμε και στη Θεοσαλονίκη. Στον **Στέφανο Λιναρδάκη** που συγκατατέθηκε να φωτογραφήσουμε το εκπληκτικό του αρχοντικό. Στον **Βασίλη Παρασκευόπουλο**, τον συμπαθέστατο **Μπήλ**, για τις ωραίες σπιγμές που ζήσαμε στο μπαλάκι του. Στους φίλους φωτογράφους **Τάσσο** και **Γιάννη**, που έτρεξαν και μόχησαν αδιαμαρτύρητα μαζί μου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ♦ Α.Α. Σπαντίδος, "Εκκλησίες και μοναστήρια των χωριών της επάνω ριζας", ΑΘΗΝΑ 2001.
- ♦ ΔΗΜΟΣ ΠΕΛΛΑΝΑΣ, "Στα βήματα του Μενελάου και της Ελένης".

Λάκωνια

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΜΙΧΑΛΗΣ ΖΕΥΓΟΥΛΑΣ

Έτσι τραγουδάει την πατρίδα του, ο ποιητής, και τα **πορτοκάλια** είναι ένα από τα βασικά προϊόντα της κοιλάδας του Ευρώτα αλλά και όλου του Νομού. Την σπιρτάδα και το άρωμα της φλούδας χρησιμοποιούν οι Λάκωνες για την παρασκευή του εξαιρετικού **σύγκλι-**

ΓΕΥΣΤΙΚΟ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

ριστικό της περιοχής το τρυφερό χοιρίδιο που δίνει την ψητή **μπουζούπιά** ή **γουρουνοπούλα** με την κριτσανιστή απ' το λεμόνι πέτσα. Τα εδέσματα της περιοχής συγγενεύουν αρκετά μ' αυτά της Κρήτης, αφού η Πελοπόννησος σε μια νοητή προέκταση συναντά τη μεγαλόνησο. Μόνο που εδώ η πανηγυριώτικη **αίγα** αντικαθίσταται απ' την **μπουζούπιλα**. Κατά τα άλλα τα **τσιγαρολάχανα** με μαυρομάτικα φασό-

λια είναι χαρακτηριστικό πιάτο της περιοχής (που συναντάμε επίσης στην Κρήτη και την Κύπρο). Ο **μπαρδουνιώτικος κόκκορας** γίνεται κοκκινιστός με τριμμένο άσπρο τυρί. Η σαλάτα με **φρέσκα βλαστάρια**

"Της Σπάρτης οι πορτοκαλιές, χιόνι, λουλούδια του έρωτα..."

Νικηφόρος Βρεττάκος

vou, αλλά και για να φτιάζουν μια πρωτότυπη **σαλάτα με πορτοκάλια, κρεμμύδια κι ελιές**. Το άλλο προϊόν είναι το λάδι, το καλύτερο της Μεσογείου, βασική λιπαρή ουσία για όλα σχεδόν τα φαγητά. Και το τρίτο χαρακτη-

i πληροφορίες

Τμήμα από τον χάρτη "Λακωνία" της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (εκδόσεων Road).

Στο Καστόρι υπάρχουν δύο προτείρια βενζίνης και μεγάλες περιηγητικές δυνατότητες στη γύρω περιοχή.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΔΗΜΟΣ ΠΕΛΛΑΝΑΣ
Τηλ. 27310-57850, 57220
ΔΙΑΜΟΝΗ: ΞΕΝΩΝΑΣ "ΚΑΣΤΟΡΙ"
Τηλ: 27310 57118
6946 236023
www.kastorihotel.com

ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΕΙΟ ΠΕΣΤΡΟΦΑΣ - ΣΟΛΩΜΟΥ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΕΡΟΝΤΙΔΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ:
Γκορτσολόγου 109,
Σπάρτη, τηλ. 27310-57199,
26164
κιν. 6973 434578

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΣΠΑΡΤΗ: 20ΧΛΜ
ΑΠΟ ΑΘΗΝΑ: 210
ΑΠΟ ΘΕΣ/ΝΙΚΗ (ΜΕΣΩ ΑΤ. ΟΔΟΥ:
715χλμ.)
(ΜΕΣΩ ΘΗΒΩΝ - ΚΑΖΑΣ: 660χλμ.)

και φύλλα **αγριαγκινάρας** και η σαλάτα με **βολβούς**, καθώς και η σαλάτα με **γλιστρίδα**, που εδώ τη λένε **χλιμίτζα** είναι παλιά και αγαπημένα πιάτα. Ο βυζαντινός **καϊκανάς** που το λέμε **καγιανά** είναι μια ομελέτα που μπορεί να γίνει με **άγρια σπαράγγια, αγριαγκινάρες**, σύγκλινο και με όχι βρεθεί στο σπίτι. Τα **γογγύλια**, οι γνωστές μας "ρέβες" μαγειρεύονται με κρεμμύδι και ντομάτα και κομμάτια απ' τη φλούδα του πορτοκαλιού. Οι **γκόγκες** (που θυμίζουν της **γκόγκλιες** της Εύβοιας), είναι τα χειροποίητα συμαρικά, μ' αρβανίτικη καταγωγή και τρώγονται περιχυμένα με βούτυρο και τριμμένο τυρί.

Όμως το εξαιρετικό έδεσμα όλου του Νομού, είναι τα **ορτύκια** που πιάνονται τον καιρό της αποδημίας τους και παστώνονται ή μαγειρέυονται σε **πασπαλά** (δηλ. με κρεμμύδια και αλεύρι). Τα **τσαϊτάκια** είναι **πιταρούδια** με χλωρό τυρί που τηγανίζονται. Στην περιοχή φύονται πολλά άγρια χόρτα (**σκατίκια, καυκαλήθρες, λάπατα, άγρια σέσκουλα, κορφάδες, μυρωδάκια**) που αν δεν χρησιμοποιηθούν φρέσκα στα τσιγαρολάχανα (που γίνονται και με μπακαλιάρο), στεγνώνουν σ' αεριζόμενο χώρο, τα λένε **σανό** και τα χρησιμοποιούν το χειμώνα. Όσο για γλυκά, τις **κουταλίδες** (είδος λουκουμά), τις φτιάχνουν με το φρέσκο καινούργιο λάδι, ενώ τα φραγκόσυκα μας δίνουν έναν ωραίο πελτέ. Όσο για τα βυζαντινά **λαλάγγια**, αυτά τρώγονται και περιχυμένα με το θαυμάσιο μέλι του Ταύγετου ή με σκέτη ζάχαρη.

